

Kaynak : Sigortalı Dergisi **Tarih :** Mayıs 2011

Bildiğiniz gibi önceki sayılarda sigorta tahkim sistemi ile tahkim sistemi içinde görev yapan raportörler ve hakemleri genel hatlarıyla sizlere tanıtmaya çalışmıştım .

Tahkimin anlamı ve tahkim türleri

Bildiğiniz gibi önceki sayılarda sigorta tahkim sistemi ile tahkim sistemi içinde görev yapan raportörler ve hakemleri genel hatlarıyla sizlere tanıtmaya çalışmıştım. Bu sayıda sisteme esas teşkil eden yargılama usulü olarak tahkim'e ne anlama gelir kısaca buna değineceğim.

İnsanların oluşturdukları tüm topluluklarda uyuşmazlıkların da meydana gelmesi insan ilişkilerinin tabiatı gereğidir. Dolayısıyla meydana gelen uyuşmazlıkların yöntem olarak devlet eliyle değil de taraflarca seçilen özel kimseler tarafından çözümlenmesinin tarihi çok eski dönemlere dayanıyor. Bu alanda yazılan çeşitli kaynaklara bakıldığında tahkim uygulamalarının eski Yunan ve Roma dönemleri ve öncesinde de görüldüğü vurgulanıyor.

Sözcük anlamıyla taraflar arasındaki bir uyuşmazlığın hakemler eliyle çözülmesi demek olan tahkim, genel anlamda tarafların doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlığı aralarındaki anlaşmaya göre hakem veya hakem kuruluna götürdükleri, usulü yine taraflarca belirlenebilecek özel bir yargılama faaliyetini ifade etmektedir. Uyuşmazlığın çözülmesi kendilerine bırakılan özel kişilere ise hakem denir.

Tahkimin tanımında öne çıkan ikil önemli unsur göze çarpıyor. Bunlardan birincisi uyuşmazlığın devlet mahkemeleri yerine hakemlerce çözülmesi, ikincisi ise hakemlerce yürütülen yargısal faaliyetin taraflar arasında geçerli olan bir tahkim sözleşmesine dayanmasıdır.

Tarafların bir uyuşmazlığın hakemlerce çözümlenmesi yolundaki iradesi uyuşmazlık çıkmadan önce veya uyuşmazlık çıktıktan sonra ortaya konmuş olabilir. Uyuşmazlık çıkmadan önce taraflarca yapılan ve daha sonra uyuşmazlığa konu olan sözleşmeye tahkimle ilgili bir madde eklenmiş olmasına "tahkim şartı", uyuşmazlık çıktıktan sonra uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenmesine yönelik ayrı bir sözleşme yapılmasına ise tahkim sözleşmesi deniyor. Yürürlükteki 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunun 517'nci maddesi uyarınca tahkim şartı veya sözleşmesinin yazılı olarak yapılmış olması geçerlilik koşuludur. Tahkimin uyuşmazlıkların devlet yargısı dışında çözümüne ilişkin bir yol olduğunu belirtmiştik. Bu nedenle, ilke olarak, tarafların her türlü uyuşmazlığı değil sadece üzerinde serbest iradeleriyle tasarruf edebilecekleri konulardaki uyuşmazlıkları tahkimle çözmeleri kabul edilmiştir. Örneğin bir boşanma veya velayet davası gibi kamu düzenine ilişkin konuların ancak devlet yargısı eliyle çözümü mümkün bulunuyor.

Tahkim yargılamasının kendi içinde de pek çok farklı türü mevcuttur. Tahkim yoluna gitmek tarafların iradesine bırakılmışsa buna ihtiyari tahkim denirken, eğer kanun bazı hallerde tarafların uyuşmazlığı tahkim yoluyla çözmesini zorunlu kılmışsa buna mecburi tahkim deniyor.

Tahkim, belli bir kurum tarafından belirlenmiş kurallara uygun cereyan edip etmemesine göre de kurumsal (institutional) tahkim ve ansızi tahkim olarak ikiye ayrılıyor. Kurumsal tahkim, daimi bir hakem kurulunun idaresinde, onun önceden tanzim ettiği kurallara göre cereyan eden tahkimdir. Tarafların iradelerince düzenlenmemiş hususlar, bu kurumun kurallarına göre yönetilecektir. Bu tahkim kurumları arasında en çok bilinenleri, Milletlerarası Ticaret Odası (MTO veya ICC Tahkimi), Amerikan Tahkim Kurumu (AAA), Londra Tahkim Kurumu (LCA),Stockholm Ticaret Odası Tahkim Kurumu'dur.

Ansızi (ad hoc) tahkim, ise tamamen tarafların iradi düzenlemelerine bağlı olarak, herhangi bir kurumun idaresinde cereyan etmeyen ve sadece belirli bir olay için geçici olarak oluşturulan tahkim türü ve yapısını ifade ediyor.

Tahkim türleri bunun yanında tahkime konu olan uyuşmazlığın türüne göre; aleladе tahkim ve ticari tahkim; yabancılık unsuru içerip içermemesine göre de milli tahkim ve milletlerarası tahkim olarak ikiye ayrılıyor.

Hukukumuzda genel tahkimi düzenleyen iki temel yasa bulunmakta olup, milletlerarası nitelik taşıyan tahkime ilişkin kurallar 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununda; milli tahkime ilişkin kurallar ise şu anda halen yürürlükte bulunan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda yer alıyor. 1 Ekim 2011 tarihinde yürürlüğe girecek 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile milletlerarası tahkime ilişkin hükümler ile milli tahkime ilişkin hükümler büyük ölçüde paralel hale gelecek.

Yukarıda sayıdıklarımızın yanında, 5684 sayılı Kanun'la getirilen sigorta tahkim sistemi de sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kimse ile riski üstlenen taraf arasında ayrıca bir tahkim sözleşmesi bulunmasa bile, sigortacı kurumun sigorta tahkim sistemine üye olması kaydıyla karşı tarafa tahkim Komisyonuna başvuru imkanı vermek suretiyle, kendine özgü özel genel bir tahkim türü olarak ortaya çıkıyor. Sigorta tahkim sisteminin diğer hukuk düzenleri içinde yer alan tahkim ve ombudsmanlık gibi yapılanmalardan olan benzerlik ve farkları ile genel anlamda tahkimin tercih edilme ve edilmeme nedenlerine ise önümüzdeki sayılarda değinmeye çalışacağım.

TAHKİM KARARLARINDAN ÖRNEKLER

Sigortalı malın değerinde riskin gerçekleştiği dönem dikkate alınır

Başvuru sahibi tarafından, yağan şiddetli yağış nedeni ile işyerinin su bastığı ve bodrum katında bulunan mühtelif emtianın zarar görüldüğü, meydana gelen zarar nedeni ile davalı sigortacının taraflarına eksik ödeme yaptığı, bu nakama ibraname ye koydukları ihtirazi kayıt ile kabul ettikleri ve gerçek zararlarının daha büyük olduğunu, eksik ödenen işyeri paket poliçe teminatının sigorta şirketi tarafından ödenmesi talep edilmiştir.

Sigorta şirketi vermiş olduğu cevapta; davâ sigortacı şirketi vermiş olduğu cevapta meydana gelen sel hasarına ilişkin olarak davâ sigortalının tüm gerçek zararına karşılıklıdan, talebin fâhiş ve sebepsiz zenginleşme yaratmaya matuf olduğunu ve tarafl arına atfı kabil bir kusur bulunmadığını bu nedenle davacı başvurusunun reddini talep etmişlerdir.

Hakem heyeti tarafından özetle; "TTK Madde 1289/2'nin tazmini gereken sigorta bedeli, sigorta olunan menfaatin rizikonun gerçekleştiği zamandaki değerine göre tespit olunur" şeklinde olduğu, bu hükmün rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının, kendi sigortalısına ödemekle yükümlü olduğu tazminat miktarının ne şekilde tespit ve tayin edileceğini gösterdiği, mal sigortalarında sigorta ettirenin maruz kaldığı zarar tespit ve tayin edilirken sigortalı malın sözleşme tarihindeki değeri değil, rizikonun gerçekleştiği tarihteki değerinin nazarı dikkate alınacağı, hakem heyeti tarafların iddia ve savunmaları karşısında ve taraflar arasındaki ihtilafın mütehassıs sigortalı eksperinin hasar anındaki gerçek rayiç değerinin tespitinde olduklarının karşısında ihtilafın halli için bilirkişi tarafından yaptırılan inceleme sonucu eksik ödeme yapılan kısmın sigortalıya ödenmesi kararı verilmiştir.

Tek taraflı fesih düzenlemelerine dikkat!

Başvuru sahibi tarafından, hayat sigortasının halesiz ve tek taraflı olarak feshedildiğini, kredi sözleşmesinin 15 inci maddesi uyarınca müşterinin sigorta sözleşmesini vade tarihinde yenileme yetkisi olduğunu, eğer yenilemesi ise bu hususun banka tarafından ne sen yapılacağını, şayet bankaca yenileme yapılmaması halinde mesuliyetlerinin doğmayacağını düzenlemekte ve belirtmekte olduğunu, her ne kadar hakesr ve hukuka uygun olmayan nedenlerle bu haklar kredi sözleşmesinde yer almış ise de bankanın veya sigorta şirketinin tek taraflı olarak hayat sigortasını sonlandırma yetkilerinin bulunmadığını, poliçenin sigorta şirketi tarafından prim iadesi yapılarak feshedilmiş olması sebebiyle, murislerinin vefatına ilişkin tazminat taleplerinin reddedilmesi sonucu uğradıkları zararın tazminin talep etmektedirler.

Sigorta şirketi vermiş olduğu cevapta; kredi borcunun vadesinden önce kapatılması sonrasında, poliçenin sigorta şirketi tarafından prim iadesi yapılarak feshedilmiş olması sebebiyle, varislerin tazminat taleplerinin reddedilmesinin hukuka uygun olduğu belirtilmiştir.

Hakem tarafından yapılan değerlendirmede; bir sözleşmenin sona erdirilmesinde tarafların iradeleri açık şekilde uyuşacağı gibi zımni olarak da iradelerin uyuşmasının mümkün olacağı, oysa davaya konu olayda ne kredinin erken kapatılmasında, ne de poliçenin sonlandırılmasında sigortalının hiçbir katılımının bulunmadığı, kredi borcunun erken kapatılmasında ve sigorta poliçesinin sona erdirilmesinde kredi borçlusu-sigortalının zımni ya da açık bir irade açıklamasının bulunmaması sebebiyle, mevcuat ve davaya konu hayat sigorta poliçesi özel şartlarına istinaden feshi sebepleri içerisinde bu tür tek taraflı bir sona erdirme düzenlemesi bulunmadığından başvuru sahiplerinin taleplerinde haklı oldukları sonucuna varılmıştır.

Fare kemirmesi teminat kapsamında

Başvuru sahibi tarafından aracının hareket etmemesi üzerine oto teknisyeni tarafından yapılan incelemede, aracın kablolarının fare tarafından kemirilmesi üzerine, sigortalı aracın hasar gördüğünün anlaşıldığı, bilahare sigorta kuruluşu tarafından yaptırılan ekspertiz incelemesi neticesinde de aynı durumun tespit edildiği, ancak sigorta kuruluşu tarafından hasar tazminatı talebinin Kasko Sigorta Genel Şartları'na uymadığı gerekçesiyle talebinin reddedildiği belirtilmiştir.

Sigorta şirketi tarafından özetle; eksper tarafından yapılan inceleme sonucu hasarın sigortalının beyanına uygun olarak fare tarafından kabloların kemirilmesinden kaynaklandığının anlaşıldığı, ancak farenin aracın motorunun içine girerek motor aksamına zarar vermesinin Kasko Sigortası Genel Şartları A.1 maddesinde teminata dahil edilen risklerden olmayıp buna karşılık başka etmenler dolayısıyla araç donanımında meydana gelen hasarlar oldığından hasar tazmini talebinin reddine karar verildiği beyan edilmektedir.

Hakem incelemesi sonucunda özetle; uyuşmazlık konusu olayda sigortalının hasarın meydana gelmesinde ne kastı ve ne de ağır kusuru söz konusu olduğu, hasarın önceden değiştirilemeyen ve gerek sigortalıya ve gerekse sigortacıya atfı mümkün olan bir sebeple meydana gelmediği, gerek Kasko Sigortası Genel Sigortası Genel Şartları'nda ve gerekse Kasko Sigortası Genel Şartları'nın yasal dayanağı teşkil eden Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortaları'na İlişkin esasları düzenleyen hükümlerinde, sigortacının hasarı tazmin yükümlülüğünün asıl, buna karşılık sigortacının hasarı tazmin yükümlülüğü dışında kalan hallerin istisnai ve tahdidi olarak düzenlendiği, uyuşmazlık konusu, "kemirgen bir hayvanın sigortalı aracın motor aksamına zarar vermesi" hasarının da sigorta teminatı kapsamında kabul edilmesi sonucuna varılmıştır.

Sigortalı 91